

3. Кузьменко В. В. Экономическая безопасность: исторический подход к определению сущности. URL: <http://publishing-vak.ru/file/archive-history-2016-3/1-kuzmenko.pdf>.

4. Сліпушко О. М. Тлумачний словник чужомовних слів в українській мові. Правопис. Граматика. Київ: «Криниця», 2000. 511с.

5. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України від 14.09.2006 р. № 143-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 45. Ст. 434.

6. Бондар О. В. Ситуаційний менеджмент: навчальний посібник: Тема лекції № 10. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 388 с.

Н. М. Внукова,

*д.е.н., професор, завідувач кафедри управління
фінансовими послугами ХНЕУ імені С.Кущенця*

ЗАСТОСУВАННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ У ЗАПОБІГАННІ «ВІДМИВАННЯ» КОШТІВ ТА ФІНАНСУВАННІ ТЕРОРИЗМУ

Безпека здійснення господарської діяльності є нагальним прагненням всіх підприємців, між тим рівень ризику щодо «відмивання коштів» та фінансування тероризму постійно зростає. НБУ за 2017 рік направив правоохоронцям інформацію про підозрілі операції клієнтів 41 банку, серед яких великомасштабні фінансові операції клієнтів трьох банків на загальну суму понад 200 млн грн, 28 млн дол. США та 7 млн євро [2], 3 цей же рік банки надали до Держфінмоніторингу України інформацію про понад 7,9 млн фінансових операцій, які підлягали фінансовому моніторингу, що на 25 % більше аналогічного періоду 2016 року (понад 6 млн). У третьому кварталі 2018 року Держфінмоніторингом отримано та оброблено 2 697 216 повідомлень про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, що більше на 28,42 % порівняно з аналогічним періодом 2017 року минулого року [4]. Найбільш активними в системі звітування, в розрізі суб'єктів первинного фінансового моніторингу,

є банки, які надсилають основну частину повідомлень про операції, що підлягають фінансовому моніторингу.

При цьому найбільшу кількість (понад 90 %) склали повідомлення про фінансові операції з готівкою, а також про фінансові операції осіб, щодо яких банками встановлено високий **ризик** відповідно до статті 15 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». Отже, застосування ризик-орієнтованого підходу до запобігання виникненню передумов щодо «відмивання» коштів є актуальним.

Внутрішній фінансовий моніторинг здійснюється суб'єктами первинного фінансового моніторингу як сукупність заходів з виявлення фінансових операцій, що підлягають внутрішньому моніторингу із застосуванням підходу, що базується на проведенні оцінки ризиків «відмивання» коштів та ідентифікації та верифікації клієнтів (господарюючих суб'єктів, зокрема, підприємництва).

Оцінка ризиків є обов'язковим елементом формування системи запобігання «відмиванню» коштів та фінансуванню тероризму.

За міжнародними стандартами FATF з боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму і розповсюдженням зброї масового знищення (2012) [3] політика та координація в сфері протидії «відмиванню» коштів та фінансуванню тероризму у першій рекомендації (стандарту) стосується оцінки ризиків та застосування підходу, що ґрунтується на оцінці ризику. Необхідно оцінити наскільки країна усвідомлює свої ризики «відмивання» коштів, а надалі формує національну політику та заходи з протидії цим діям. Оцінюється, якою мірою використовуються результати оцінки ризиків для обґрунтування підтримки застосування посиленних заходів для випадків **високого ризику** або спрощених заходів для випадків **низького ризику**. Відзначається роль саморегулівних (неприбуткових) організацій для виявлення ризиків «відмивання» коштів.

Щодо дії неприбуткових організацій виокремлено 8 рекомендацію FATF, де відзначено що країни мають звернути увагу на високу чутливість неприбуткових організацій до «відмивання» коштів

і забезпечити в національній політиці те, щоб вони не використовувались законними юридичними особами (підприємцями) для покривання або приховування незаконного переведення коштів, призначених для «відмивання» коштів та фінансування терористичних організацій.

Основним критерієм також виступає ризик-орієнтований підхід, який відзначає, що не всі неприбуткові організації за своєю суттю є високо ризиковими (деякі можуть становити незначний ризик чи взагалі не нести собою ризик), визначити, яка підгрупа організацій підпадає під визначення FATF, щоб мати можливість вживати відповідних та ефективних заходів з усунення виявлених ризиків та періодично здійснювати їх оцінку через одержання нової інформації.

Суб'єкти господарювання співпрацюють з неприбутковими організаціями (їх асоціаціями, союзами, об'єднаннями), отже вони повинні вивчати та удосконалювати кращі практики для усунення ризиків та вразливостей до «відмивання» коштів та фінансування тероризму і таким чином захистити їх та сприяти неприбутковим організаціям у здійсненні операцій через регульовані фінансові канали для зниження ризиків їх діяльності.

У I півріччі 2018 року Держфінмоніторингом направлено до правоохоронних органів 32 узагальнених матеріали стосовно підозрілих операцій, проведених за участю неприбуткових організацій. У складі таких матеріалів передано 1 524 повідомлення про підозри, які здійснені за участю 83 неприбуткових організацій на загальну суму 1 418,4 млн. грн. [1]. Серед них 13 громадських організацій, 11 благодійних фондів (організацій), 40 житлово-будівельних кооперативів, об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, два недержавних пенсійних фонди, 6 інших юридичних осіб, діяльність яких не передбачає одержання прибутку, 11 інших неприбуткових організацій.

Усе це свідчить про існуючий ризик можливої участі таких організацій у мережах «відмивання» коштів, фінансування тероризму та предикатних злочинах, що їм передували, та вимагає додаткових заходів для посилення безпеки підприємницької діяльності та об'єднань підприємців.

Предикатними злочинами за вказаними поданнями були наступні статті КК України що стосувалися господарської діяльності: 191 – привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем; 192 – заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою; 205 – фіктивне підприємництво; 210 – нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням; 212 – ухилення від сплати податків, зборів (обов’язкових платежів) та ін.[1].

З метою ефективного управління ризиком, враховуючи результати Національної оцінки ризиків та проведеного Комітетом MONEYVAL 5-го раунду оцінки національної системи протидії «відмиванню» коштів Держфінмоніторинг рекомендує неприбутковим організаціям здійснювати посилені заходи з ідентифікації осіб під час прийняття в учасники чи члени та вживати заходи щодо фінансового контролю.

Проведений аналіз свідчить про наявність ризиків незаконного використання неприбуткових організацій, які здійснюють господарську діяльність, але без одержання прибутку, для «відмивання» коштів або фінансування тероризму.

Прикладами ознак ризику є переказ коштів на користь юридичних осіб, діяльність яких не має спільних інтересів; використання для відкриття банківських рахунків третіх осіб за дорученням та ін. Зазначені ознаки не є вичерпними, а є лише індикаторами для подальшого більш детального аналізу діяльності неприбуткових організацій.

Проаналізована інформація свідчить, що такі організації можуть використовуватися безпосередньо з метою вчинення предикатного злочину та/або для «відмивання» коштів та/або фінансування тероризму, а також бути прикриттям для незаконної діяльності інших пов’язаних суб’єктів господарювання. Перевагою у використанні неприбуткових організацій у злочинних мережах є те, що порушники можуть отримати подвійну вигоду із засобу здійснення незаконних дій і забезпечення прикриття своєї діяльності. Це може відбуватися при привласненні, розтраті майна або заволодіння ним; фіктивному

підприємств; ухиленні від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів); незаконному збагаченні та ін.

Найбільш поширеними є наступні способи та ризики злочинного використання неприбуткових організацій: перенаправлення фінансових потоків; невідповідність діяльності заявленим цілям та ін. Проведене дослідження спрямоване на запобігання випадкам незаконної діяльності або використання неприбуткових організацій, зокрема, об'єднань підприємців у протиправних цілях для «відмивання» коштів та фінансування тероризму.

Література

1. Огляд щодо використання неприбуткових організацій в незаконних цілях за I півріччя 2018 року. Державна служба фінансового моніторингу України. Київ. 2018. 20 с.

2. Прес реліз НБУ. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=63441871&cat_id=55838

3. Рекомендації FATF міжнародні стандарти боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму і розповсюдженням зброї масового знищення методологія з оцінки технічної відповідності рекомендаціям FATF та ефективності систем протидії відмиванню коштів та боротьби з фінансуванням тероризму правила та процедури 5-го раунду взаємних оцінок комітетом MONEYVAL. FATF., EUACI, 2018. 260 с.

4. Статистичні дані щодо отриманих Держфінмоніторингом повідомлень про фінансові операції протягом III кварталу 2018 року. URL: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2018/20181018/IIIkv_2018ukr.pdf